

Слюсаренко В. Є.,кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»

РОЛЬ ТРИПАРИЗМУ У ФОРМУВАННІ ДІЄВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ГАРМОНІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Стаття присвячена дослідженню ролі трипаризму як ефективного механізму взаємодії між державою, бізнесом і громадянським суспільством у процесі формування дієвої держави та гармонійного суспільства. У роботі розглядаються концептуальні засади трипаризму, його еволюція та сучасні підходи до впровадження в різних країнах світу. Особлива увага приділяється аналізу того, як трипаризм сприяє зміцненню соціального діалогу, підвищенню рівня довіри між ключовими учасниками суспільних процесів та забезпеченню балансу інтересів.

У статті досліджено ключові аспекти трипаритного співробітництва, включаючи його організаційно-правове забезпечення, роль інституцій, що координують взаємодію сторін, та механізми прийняття спільних рішень. Досліджено значення трипартизму як ключового механізму взаємодії між державою, бізнесом та громадянським суспільством у забезпеченні сталого розвитку та формуванні ефективної держави.

Виділено переваги трипаризму у вирішенні суспільно значущих проблем, зокрема, у сфері праці, соціального захисту та економічного розвитку. Зазначено, що ефективність трипаритної взаємодії залежить від прозорості процедур, правової визначеності, а також готовності всіх сторін брати на себе відповідальність за результати співпраці. У той же час, проаналізовано основні виклики, такі як нерівномірність представництва, розбіжність інтересів та недостатність ресурсів у деяких країнах, що стримують повноцінне функціонування трипаризму.

У підсумку, автори пропонують рекомендації щодо удосконалення механізмів трипаритного співробітництва, зокрема через створення спеціалізованих платформ для соціального діалогу, підвищення кваліфікації учасників переговорного процесу та посилення нормативно-правової бази. Висновки статті можуть бути корисними для розробників державних політик, представників бізнесу та громадянського суспільства, зацікавлених у розвитку сталих моделей співпраці.

Ключові слова: трипартизм, сталий розвиток, держава, бізнес, громадянське суспільство, партнерство, ефективність.

Постановка проблеми. Сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією, соціальною нерівністю, економічною нестабільністю та екологічними кризами, вимагають нових підходів до взаємодії між ключовими суб'єктами суспільного розвитку: державою, бізнесом та громадянським суспільством. Трипартизм виступає ефективним механізмом, який сприяє координації інтересів цих сторін, забезпечуючи сталий розвиток, підвищення якості державного управління та соціальної гармонії.

Проте, незважаючи на зростаючу увагу до тристоронньої співпраці, залишається ряд невирішених питань, які ускладнюють її реалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Трипартизм, або як його ще називають – міжсекторне тристороннє партнерство, почав активно розвиватися в Україні приблизно з 2010 року. Ця концепція досліджується у працях таких науковців, як М. Гарвін, В. І. Геєць, Є. М. Лібанова, Б. Д. Гаврилишин, Н. Г. Діденко, Л. С. Вербовська, К. І. Козлов, Г. А. Трунова, А. А. Шулік, П. І. Шилепницький. Серед зарубіжних науковців значний внесок зробили Дженіфер М. Брінкерхофф, Стюарт Л. Харт, Тадаші Ямамото, які досліджували механізми інтеграції держави, бізнесу та громадянського суспільства у вирішенні глобальних викликів.

Постановка завдання. У цьому дослідженні автор аналізує тристороннє партнерство як співпрацю трьох ключових секторів у державі: органів влади, бізнесу та громадянського суспільства, представленого громадськими організаціями. Основна увага приділяється тому, як їхня скоординована взаємодія може сприяти економічному розвитку, підвищенню добробуту населення та зміцненню демократичних засад суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сектор визначається як сукупність інституційних одиниць, об'єднаних схожими економічними цілями, функціями та поведінкою. Це поняття включає в себе інституційні одиниці, які мають спільні джерела фінансування та демонструють схожі підходи до реалізації своїх завдань.

Для аналізу категорії «інститут тристороннього партнерства держави – бізнесу – третього сектору» важливо чітко визначити поняття «інститут», щоб уникнути розбіжностей у трактуванні цього терміна у різних галузях знань. Інститут є ширшим поняттям, яке охоплює інституції, що відіграють важливу роль у функціонуванні організованого суспільства.

Сучасна теорія організації тристороннього діалогу розвивається під впливом інституціоналізму, в межах якого інститут розглядається як система норм, звичаїв та організацій, закріплених у правових актах. Інституція, у свою чергу, відображає механізми, через які культурні та соціальні орієнтири трансформуються в практичні дії, виступаючи джерелом змін у суспільстві. Отже, в демократичному суспільстві кожен інститут має інституційну основу, хоча не всі інституції офіційно оформлені як інститути.

Інститут тристороннього партнерства можна визначити як самоорганізовану структуру в межах чинного законодавства, яка об'єднує представників держави, бізнесу та третього сектору. Ця структура спрямована на розробку концепцій, які отримують нормативне закріплення у вигляді законів або звичаїв, що стають обов'язковими для виконання всіма учасниками таких відносин.

Поняття тристороннього діалогу розглядається як форма або механізм партнерства. Реалізація реформ у контексті трипартизму потребує інноваційних підходів до регулювання ринкових механізмів і економічних процесів, із залученням усіх секторів суспільства. Це передбачає розвиток інноваційної економіки,

підвищення ефективності державного управління, збільшення доходів населення та наповнення бюджетів різних рівнів.

Запровадження партнерських відносин між державою, бізнесом та третім сектором стає ефективним інструментом реалізації національних стратегій, спрямованих на соціальний та економічний розвиток.

Еволюція тристороннього партнерства почалася з концепції соціального партнерства, заснованого на політичних принципах взаємодії між соціальними групами, державою та їх організаціями. Соціальний діалог, у свою чергу, передбачає конструктивну співпрацю між громадянським суспільством, яке реалізує приватні інтереси громадян, та державою, яка представляє загальні суспільні інтереси. Такий діалог здійснюється через консультації, переговори та інші форми взаємодії між урядом, профспілками та роботодавцями.

Соціальне партнерство та державно-приватне партнерство, хоча й мають важливе значення, виконують обмежені функції, орієнтуючись на вирішення вузького кола завдань. Натомість трипартизм охоплює ширший спектр взаємин і є більш адаптованим до сучасних викликів у сфері соціально-економічного розвитку.

Наступним кроком у розвитку, що передував становленню концепції тристороннього партнерства, стала форма співпраці, відома як державно-приватне партнерство (ДПП). Основною особливістю ДПП є взаємодія між державними та приватними партнерами, яка найчастіше передбачає залучення фінансових ресурсів приватного інвестора та часткову передачу йому права на операційне управління інвестиційними об'єктами на визначений термін. Характер цієї співпраці, методи та форми реалізації суттєво варіюються залежно від національних особливостей ринкових умов та правової системи.

Державно-приватне партнерство є складним інститутом з організаційної, фінансової та правової точок зору. Воно охоплює багатосторонні домовленості, розподіл ризиків, оцінку комерційної доцільності, а також індивідуальні підходи до фінансування та юридичного оформлення таких проектів.

У більшості випадків реалізація проектів на умовах державно-приватного партнерства (ДПП) спрямована на впровадження масштабних, суспільно значущих ініціатив національного чи міжнародного рівня. Основною особливістю

Рис. 1. Соціальне партнерство як інструмент регулювання трудових відносин

ДПП є співпраця між державою та приватним сектором, яка здебільшого зосереджена на інфраструктурних проектах, де традиційно існує потреба та можливість для ефективного партнерства. Зазвичай, ДПП передбачає залучення приватного капіталу з частковою передачею прав на операційне управління об'єктами інвестицій на визначений період. Конкретні форми такої співпраці залежать від особливостей національного ринку та правової системи.

ДПП базується на договірних засадах, які охоплюють різні форми співпраці, зокрема концесії, спільну діяльність, розподіл продукції та інші угоди. Важливим аспектом є конкурентний відбір приватного партнера, адже успіх проекту залежить від прозорості конкурсу, що дозволяє обрати найбільш економічно вигідне рішення.

Попри новизну, ДПП має всі передумови стати інституціональним інструментом для об'єднання державних активів із фінансовими, управлінськими та іншими ресурсами приватно-

го сектору. Зокрема, проекти з покращення інфраструктури територіальних громад вимагають залучення всіх зацікавлених сторін – держави, бізнесу та громадськості.

Згодом, ідея такої співпраці розвинулась у концепцію тристороннього партнерства, яка поширилася від соціального партнерства, що передбачає взаємодію працівників, роботодавців і держави, до ширшої моделі держави-бізнесу-третього сектору. У такій моделі важливу роль відіграє громадянське суспільство, яке виконує функції моніторингу та забезпечення прозорості процесів.

Тристороннє партнерство потребує чіткого нормативно-правового регулювання та конструктивного діалогу між усіма учасниками. Зокрема, нормативні акти, такі як розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року №1176, передбачають реалізацію ініціатив у форматі співпраці між органами влади, громадськістю та бізнесом. Це включає консультації з громадськістю, створення громадських рад, публічні обго-

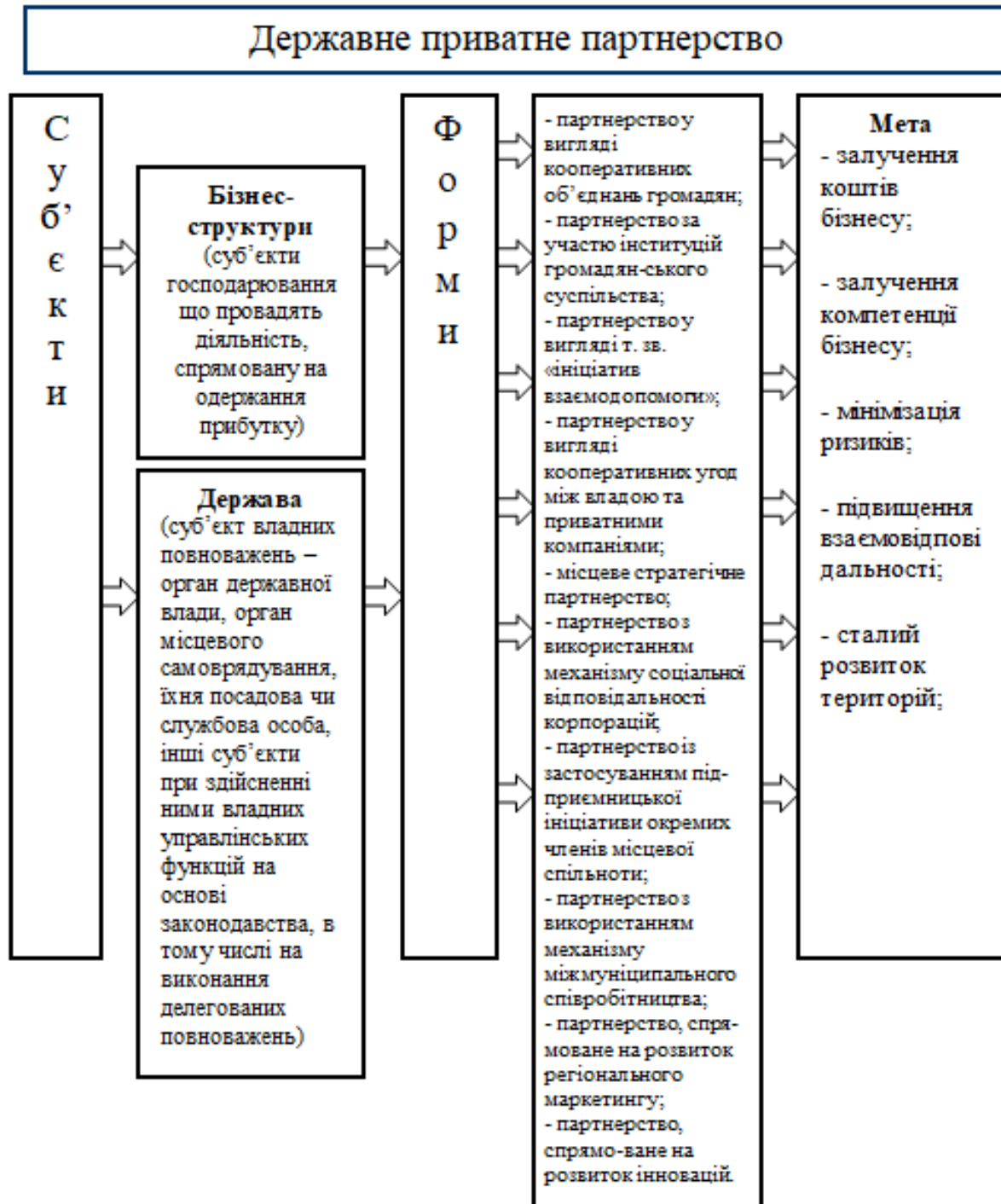

Рис. 2. Державно-приватне партнерство як інструмент впровадження інноваційно-інвестиційних програм

ворення та громадські експертизи, що забезпечують прозорість і залученість усіх сторін.

Конструктивний діалог сприяє тому, що:

- Держава узгоджує свої дії та забезпечує їхнє законодавче закріплення;
- Бізнес надає пропозиції, які враховуються при прийнятті рішень, та дотримується узгоджених норм;
- Третій сектор здійснює моніторинг виконання домовленостей, сприяючи їхньому вдосконаленню.

У результаті створюється система, яка забезпечує економічне зростання, соціальну справедливість і гармонійний розвиток суспільства. Тристороннє партнерство стає важливим інструментом реалізації проєктів розвитку територій, сприяючи зростанню довіри між державою, бізнесом і громадськістю, що є основою для трансформацій в економіці та суспільстві.

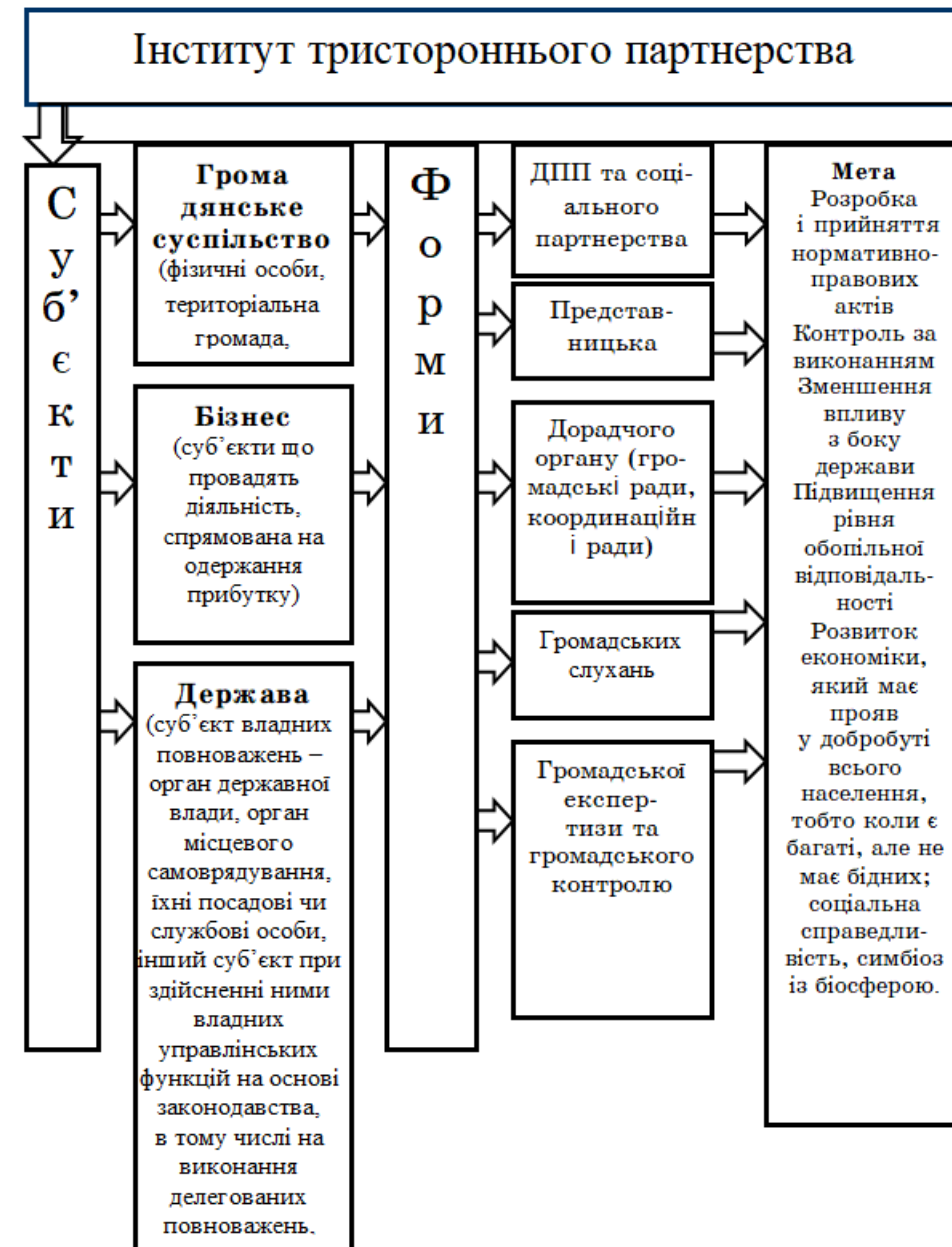

Рис. 3. Інститут тристороннього партнерства як механізм створення ефективного суспільства

Перехід до нової парадигми, де всі учасники взаємодії отримують вигоду від своєї участі, є сьогодні не просто бажаним, а необхідним етапом еволюції суспільних відносин. Для впровадження такої парадигми потрібні два ключові елементи.

Перший – це створення універсальної декларації обов'язків учасників співпраці, яка буде орієнтована на формування ефективного суспільства. Такий підхід передбачає поступове зниження ролі держави у безпосередньому регулюванні економіки. Другий – взаємини між державою, бізнесом і «третім сектором» мають перейти в площину співпраці, адже сучасні

виклики вимагають стосунків, заснованих не лише на конкуренції, але й на спільних зусиллях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Український народ вже почав діяти відповідно до нової парадигми, яка має стати основою для подальшого розвитку держави. У цьому контексті партнерські відносини між державою, бізнесом і «третім сектором» повинні зосередитися на розробці та прийнятті нормативно-правових актів, які врегулюють прозорі й справедливі відносини у ключових сферах, таких як: захист права власності; функціонування судової системи; податкова політика та адмі-

ністрування податків; діяльність господарюючих суб'єктів, включаючи монополістів і природні монополії; раціональне використання природних ресурсів; наповнення бюджетів усіх рівнів (сімейних, місцевих та державного).

Метою таких ініціатив є створення ефективного суспільства, де всі норми, закріплені в нормативно-правових актах, будуть узгоджені між усіма учасниками партнерських відносин – державою, бізнесом і громадянським суспільством – і обов'язково дотримуватимуться.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на систематизацію існуючих форм партнерських відносин та розробку ефективних механізмів співпраці, що сприятимуть підвищенню ефективності державного управління та розвитку суспільства.

Список використаних джерел::

1. Гаврилишин Б. Д. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє: доп. [Текст]. К. : Пульсарі. 2013. 248 с.
2. Шуліка А. А. Трипартизм як інститут політичної системи сучасної України: дис. канд. наук з політичн. Дніпропетровськ. 2010. 186 с.
3. І. С. Сало, О. О. Даниляк, Т. В. Джига. Феномен неокорпоративізму: європейські реалії та тенденції інституціонування в Україні. К. : НІСД, 2010. 48 с.
4. Поняття економічної моделі. Види економічних моделей. URL: <http://uchebniks.net/book/168-mikroekonomika-navchalnij-posibnik-bazilinska-oua/7-2-ponyattya-ekonomichnoyi-modeli-vidi-ekonomichnix-modelej.html> (дата звернення: 15.02.2024).
5. Слюсаренко В. Є. Економічна самоорганізація територіальних громад. *Науковий вісник МДУ: Серія «Економіка»* 1(1) 2014. [Збірник наукових праць]. Мукачєво. 2014. С. 82–86.
6. Слюсаренко В. Є. Формування механізму трьохстороннього партнерства держави, бізнесу та громадських інституцій. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Механізми взаємодії суб'єктів економічних відносин у транскордонному просторі* : збірник наукових праць. НАН України. Інститут регіональних досліджень. Львів, 2014. С. 141–149.
7. Слюсаренко В. Є. Теоретичні основи розвитку інституту тристороннього партнерства держави – бізнесу – «третього сектору». *Вісник ДонНУ: Серія В Економіка і право*. 2015. Вип. 1. С. 328–332
8. Слюсаренко В.Є. Функціонування інституту територіальних громад як механізм активізації ефективного розвитку регіонів України. Друга міжнародна науково-практична конференція «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту, і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів світової економіки». Ужгород, 21–22 квітня 2015 року, С. 214–216.

Slusarenko V. e. The role of triparism in the formation of an effective state and a harmonious society

The article is devoted to the study of the role of triparism as an effective mechanism of interaction between the state, business and civil society in the process of forming an effective state and a harmonious society. The work examines the conceptual foundations of triparism, its evolution and modern approaches to its implementation in different countries of the world. Special attention is paid to the analysis of how triparism contributes to the strengthening of social dialogue, increasing the level of trust between key participants in social processes and ensuring a balance of interests.

The article examines the key aspects of tripartite cooperation, including its organizational and legal support, the role of institutions that coordinate the interaction of the parties, and joint decision-making mechanisms. The importance of tripartism as a key mechanism of interaction between the state, business and civil society in ensuring sustainable development and forming an effective state has been studied.

The advantages of triparism in solving socially significant problems, in particular, in the field of labor, social protection and economic development, are highlighted. It is noted that the effectiveness of tripartite interaction depends on the transparency of procedures, legal certainty, as well as the readiness of all parties to take responsibility for the results of cooperation. At the same time, the main challenges, such as uneven representation, conflict of interests and insufficient resources in some countries, which prevent the full functioning of triparism, are analyzed.

As a result, the authors offer recommendations for improving the mechanisms of tripartite cooperation, in particular through the creation of specialized platforms for social dialogue, improving the qualifications of participants in the negotiation process, and strengthening the regulatory and legal framework. The conclusions of the article may be useful for public policy makers, representatives of business and civil society, interested in the development of sustainable models of cooperation.

Key words: tripartism, sustainable development, state, business, civil society, partnership, efficiency.